

DOMOVINA

ličaja vsaki petek v tednu. — Dopisi naj se izvolijo pošiljati uredništvu in sicer frankirano. — Rokopisi se ne vračajo. — Za inserate se plačuje 50 kr. temeljne priložbine ter od vsake petit-vrste po 10 kr. za vsakokrat; za večje inserate, kakor tudi za mnogokratno inseriranje primerni popust. — Naročnina za celo leto 3 gid., za pol leta 1 gid. 50 kr., za četrt leta 80 kr., katera naj se pošilja: Upravništvu „Domovine“ v Celji.

Teorija in praksa.

Z velikim veseljem smo avstrijski Slovani pozdravili poraz liberalne stranke v Avstriji. Vodja nove vlade grof Taaffe je v prvem prestolnem govoru slovesno zagotovil narodno enakopravnost. Vsem željam tedanje nove večine obetalo se je ustreči. Da se je Taaffejev program popolnoma izvel, bi danes nobenih jezikovnih bojev ne bilo v Avstriji. Narodna enakopravnost bi se bila tako že oživela, da bi ga imeli za blaznega, kdor bi skušal jo še kaj krušiti.

V življenji ni vlada tako spoštovala narodne enakopravnosti. Na Slovenskem so se izimši Kranjske razmere le malo premenile. Vlada ni kazala dobre volje, in je večkrat z imenovanji jezikovno nesposobnih uradnikov onemogočila, kar je sama ukrenila.

Za Češko in Moravsko je izdala jezikovni naredbi, a je pozneje jezikovno naredbo za Češko iz nasprotstva do Čehov preklicala. Čehom je dala vsučilišče, a za to pa ni poskrbela, da Čehi dobe toliko srednjih in strokovnih šol, kolikor jih jim gre po njihovem številu in pomenu v državi.

Čehi so jeli zgubljeni zaupanje v svoje poslance, ki niso čeških koristij dovolj odločno branili proti vladi. Porodila se je mladočeška stranka, katero je mislil grof Taaffe s tem uničiti, da pokliče na mesto Slovanom ne kdo ve kako prijaznega Conrada, barona Gautscha, kot učnega ministra. Novi minister je svojo nenaklonjenost pokazal Čehom, z zloglasnim dislokacijskim ukazom in razburil ves češki narod in ga potisnil v mladočeški tabor.

Odpravil je bil celo vrsto slovanskih srednjih šol. Dotični ukaz je bil zadel tudi kranjsko gimnazijo. Slednji ve, koliko smo se morali boriti, da smo jo dobili nazaj. Vlada je mislila, da je s tem ukrepom utrdila staročeško stranko, Mladočehom pa popolnoma izpodmaknila tla. Prišlo

je drugače. Mladočeški upliv je vedno naraščal. Nič ni pomagalo, da se je vlada proti njim zavezala z Nemci, mobilizovalo konservativno in liberalno stranko in naposled proglasila izjemno stanje. Taaffe si je s svojo vetravo politiko bil tako stališče omajal, da ga nobena stvar, niti izredno zaupanje krone ni moglo ohraniti.

Da je Taaffe bil manje malenkosten in ni vladal le od danes do jutri, bi si bil lahko pomagal iz zagate, v katero je zabredel. Odpravil bi bil lahko Gautscha in na njegovo mesto poklical moža, ki bi znal prav ceniti politični pomen avstrijskih slovanskih narodnostij. Tedaj bi imel večino iz desnice in ž njo bi bil odbil vse napade liberalnih in narodnih Nemcev. Krik bi se bil kmalo polegel in nemška liberalna stranka, ki se še vedno nekaj košati bi sedaj v državnem zboru se najbrž ne nahajala. Narodni Nemci bi videč, da so v narodnem oziru v manjšini, bili lotili narodnogospodarske politike, in bi bili zginili mej drugimi strankami.

Grofa Taaffeja ne dojamem, da on sam ni imel dobre volje za narodno enakopravnost. Proti njegovi politiki so v ozadju delovali mogočni vplivi. Vojaški, dvorni in diplomatski krogi so mu delali silne ovire. Posebno grof Kalnoky je nekda porabil ves svoj upliv za nemške liberalce. Zatrjeval je, da bi bilo v škodo avstrijskonemški zvezi, ako se slovanstvo okrepi v Avstriji. Podpirali so njegova prizadevanja visoki krogi v Berlinu.

Blizu jednak položaj kot je bil pod Taaffejem, je sedaj. Toliko je še slabši, da se grof Badeni ne upa odstraniti liberalnih ministrov, kakor jih je bil o svojem času grof Taaffe. Gautsch, Glanz in grof Gleispach so še vedno uplivni činitelji v sedanjem ministerstvu, posebno ker se morejo zanašati skoro na brezpogojno podporo železniškega in deželnobrambenega ministerstva. Nemci torej v vladi tako rekoč odločujejo, posebno, ker tudi poljedelski minister grof Le-

debur ni kdo ve kako odločen zagovornik slovanstva.

Govori se pa, da mogočni vojaški in dvorni uplivi delujejo proti grofu Badenju. Celo ministerske kandidate že imajo pripravljene, ker pa ti visoki dvorni krogi vedo, da nemškoliberalna vlada v Avstriji ni mogoča, rinejo v ospredje vse može, o katerih so prepričani, da nemštvu lasu ne skrivajo.

Vpliv delovanja teh krogov se že vidi. Vlada se že začenja pred njimi umikati.

Ko so se izdale jezikovne naredbe, so nekateri nemški listi izrazili željo, da bi se izvajale tako, da bi Nemcem ne škodovala, temveč še koristile.

Naglašalo se je, da v Avstriji zakoni in naredbe niso glavna stvar, temveč to, kako se izvajajo. Kmalu se je pa tudi čulo, da državni uradniki skušajo naredbe tako tolmačiti, da ostane pri starem.

Tega pač uradniki niso storili na svojo roko, temveč, ker so dobili iz visokih krogov z Dunaja migljaj, naj po možnosti podpirajo Nemce in se jim ni ničesa bati.

Kakor so izvedeli češki listi, pa tudi vlada gleda pri izvajanju jezikovnih naredeb, da po možnosti zadovolji Nemce. Naročila je podrejenim oblastvom, da v notranji službi v registraturi rabijo samo nemščino; vse izkaze in knjige, iz katerih je zakonito prepovedano strankam zahtevati izvlečke, se vodijo jedino v nemščini; uradniki se v razmeri k svojim nadrejenim ne smejo smatrati kot stranke; stroga oficijozna poročila drugim cesarskim uradom se morajo pisati v nemščini.

S to izvrševalno naredbo se nemščini priznajo pravice, ki jej ne gredo niti po ustavi niti po kakem drugem zakonu. Zavrtno se hoče utihotapiti za državni jezik. Ta naredba pa ni le sama po sebi povse neutemeljena, temveč tudi škoduje stvari sami. Uradniki gotovo

LISTEK.

Zadnji grof celjski.

(Dalje.)

Na prvi hip sem res nameraval, ravnati se po prijateljevem nasvetu, po drugi strani se je pa zopet vzbudilo v meni samočutje, ki mi je zabranjevalo, da bi se dal postaviti kar — pod káp, ne da bi se poskusil prej junaški braniti. Zahvalivši se mu za poročilo, odjezdil sem naglo proti gradu. Konja pustivši na dvorišči, šel sem po stopnicah, ki so jih v resnici obsedali nekateri vitezi. Videlo se je, kako jih je moj prihod iznenadil, a vendar se niso upali, preprečiti mi pot. Ne zmenivši se za zbegane, osupnene nasprotnikove pomagače, korakal sem brzih nog po stopnicah navzgor in jo krenil naravnost proti Ladislavovi izbi, iz katere so mi doneli že od daleč močni glasovi na ušesa; Einzingerjev glas sem spoznal takoj. Samo malo korakov še, in bil sem pri vratih, — ki so pa bila zaprta. Potrkal sem in se oglašil. Nato so vtihnili govorniki, ki so bili prej tako glasni, vendar mi ni

odprl nobeden. Kri mi je vzkipela, in silno sem razbijal po vratih, da so mi ostroge obtičale v lesu, pokalo in hreščalo je, in zahteval sem s silo vhod. Končno je velel Ladislav, da mi naj odprejo, in vstopil sem. Glas se mi je tresel, približevaje se z globokim poklonom kraljevskemu mladeniču, ko sem mu rekel: „Vem, milostivi kralj, da si še danes naklonjen svojemu stricu, ki je za tvoj blagor vedno ves vnet, samo drzna prevzetnost, ki jo bodeš gotovo kaznoval, hoče te iztrgati iz rok najzvestejšega ti prijatelja ter temu preprečiti in ovirati pot.“

Mladeničevo lice so kar spreletavale barve, njegovo oko se je porosilo, — videl sem, da mu je segala moja beseda do srca.

Pa ravno, ko mi je hotel Ladislav odgovoriti, približal se mi je Einzinger ter me zmeril s srpim, škodoželjnim pogledom od pet do glave, rekoč: „Kralj mi je zaukazal, naznaniti vam, da se imate odslej izogibati te palače; poslej nimate več pravice niti do namestništva. Torej pojdite, kamor vam drago!“ O tej novici nisem spreminil obraza, in obrnivši se proti Ladislavu, ki je oči obračal v stran, odgovoril sem: „Nikoli ne

bodem verjel, da bi hile take besede prišle iz ust mojega kralja; tako ne poplačuje zaslug in dvorbmoževih, ki je bil vselej zvesto udan njegovim starišem, Albrehtu in Elizabeti, — ki je daroval in žrtvoval kri in bogastvo, da bi priboril Albrehtovemu in Elizabetinemu sinu pravice, ki so bile v nevarnosti. Taka malopridna, ničemurna nehvaležnost se ne porodi v srci Ladislavovem; kar je govoril Einzinger, izvira le iz njegovega sovraštva do mene, tako govori samo maščevanje tega človeka, ki sem mu ubranil, da se ni siloma polastil kraljevega imetja, — ne pa hvaležnost, katero lahko zahtevam od njega, ki mi gre po pravici!“

Te krepke, jedrnate besede so jako uplivala na navzoče; kralj je bil tako ganjen, da se je premagoval prav s težka, a še težavnejše je bilo Einzingerju, nadvladovati in brzdati jezo in srd. Pri vsem tem je pa bil toliko prebrisan, da ni kazal svoje razburjenosti na zunaj; le glas se mu je nekoliko tresel, ko je začel govoriti z menoj po kratkem premolku: „Motite se, grof, prisojujeti mi, da sem vam to stvar razodel brez kraljevega naročila in proti njegovi volji;



ne bodo hiteli s češkim uradovanjem, če bodo videli, da se vlada tako umika. Čehi že prete vladi, da jej odpovedo podporo, ako ne prekliče omenjene naredbe. Zahtevati hočejo, da bode vlada v polnem obsegu jim spolnila, kar je obljubila. Položaj je zatorej jako resen in izključeno ni, da zadene Badenijevo vlado jednaka osoda, kot je bila zadela vse vlade, ki so se dale komandirati nemškimi liberalcem.

Po grško-turški vojni.

Končan je torej boj v Orijentu. — Grška čuteča svojo nemoč se je udala. Žalosten konec! Nekateri hočeje trditi, da ta vojna in njeni konec nimata mnogo pomena za Evropo. To so oni, kateri hočeje zagovarjati Turčijo in oprati divje postopanje ob začetku in za časa cele vojne. Mi pa pravimo, da to ni vse jedno. Ta vojna je bila boj med krščanstvom in vero mosleminov, boj med omiko in oliko in med surovim nazadnjaštvom. Sicer bi se tudi mi ne zanimali za to vojno, ko bi se bila med dvema narodoma, od katerih nam ni ničesar pričakovati, ne dobička ne koristi. A tu moramo z vso odločnostjo trditi, da je sedaj kultura na Balkanu zopet za toliko let nazaj, dokler se ne otresejo balkanske države krutega nasprotnika krščanstva in brezbržnega samopašca — Turka.

Usiljuje se nam sedaj vprašanje: kedo je kriv tega nesrečnega izida? Grška je začela boj na Kreti, da bi branila tamošnje kristijane, ki so večinoma Grki, turškega nasilstva. Upala je pomoči od evropskih držav, — a v tem računu se je zmotila. Slišali so Grki o ogorčenju, katero je vladalo po vsej omikani in olikani Evropi zaradi nečloveškega klanja v Armeniji. Mislila je, da če je to tam krivično in če se Evropeci menijo za azijske kristijane, bodo se toliko bolj potegnili za evropske trpine pod turškim jarmom. A to se ni zgodilo. Oč talo se je Grškej, da kali evropski mir in zavzele so velesile kulturnih (!) evropskih držav tako stališče proti Grkom, da je bilo vse prej nego nepristransko, — kakor so trdili naši diplomatje. Bodi pa tu povedano, da to postopanje raznih držav ni bila volja ljudstva, ljudstvo je povsodi živo čutilo za zatirane kristjanske brate na vzhodu. To so pokazale mnoge demonstracije po vseh državah. Neopravičljivo je to postopanje velesil in v ljudstvu se dolgo ne bodo mogli oprati oni, kateri so vse delovanje vodili, da ne bi ta ali ona od velesil s tem kaj pridobila, skušali so zatreti upor proti poldivjim Turkom. Da se niso za časa vojne prav vedli, to vejo dotični voditelji sami, ker so se po vladnih listih vseh držav začeli opravičevati. Ako ne bi bili ničesa zakrivili, bi se jim pač ne bilo treba priti, kajti, kjer ni nič umazanega, se ni treba umivati. A znan je pregovor: „Psiček zacvili, če se mu stopi na rep“. In Anglija, katera jedina je podpirala Grško, mora sedaj od drugih požirati britka očitanja, češ, da je ona kriva vsega gorja. Tudi Avstrija je bila Grškej neprijazna. Ne čudimo se, da se Nemci ne morejo ogrevati za Grke in proti Turkom, ker oni

so le malo ali pa nič skusili, kaj je Turek. A da se je Avstrija, katerej je zadel toliko krivičnih ran, zavzela za istega Turka, to je skoraj neverjetno. Moremo sicer reči: Nevračaj hudo s hudim, a bolj častno bi bilo za Avstrijo, ko bi se držala nepristransko in ne bilo bi treba g. Badeniju zagovarjati avstrijske diplomacije v „Reichswehr“ in g. Banffy-u v zbornici poslancev proti angleškemu časopisju, posebno proti „Observer“-ju. Še živo so Avstrijem na severu in na jugu v spominu krvoločnosti iz leta 1878. — Da, v zgodovini najdemo mnogo protislovji: dvakratno obleganje Dunaja, bitka pri Mohaču pri Varni i. d. — sedaj pa pokroviteljstvo. S strahom imenuje naše ljudstvo ime Turek, nič mu ni strašnejšega, kakor povesti in spomini na požige Turkov. In ako nas ne bi z gnjevom proti Turku polnila zgodovina s krvoločnimi njih napadi, njih moranjem in klanjem, morala bi se vsa Evropa kakor jeden mož vzdigniti proti njim z ozirom na našo kulturo. Evropa še ni kulturna, ali vsaj ni prijazna kulturi iz sovraštva in nasprotnosti do Slovanov. Boji se premoči Slovanov in njih držav; to vidimo najbolj v najhujem nasprotovanju Nemčije proti Grkom. Zginiti bi moralo to nasprotovanje pri sami misli, da potem ne bi imeli več divjakov v Evropi. Usmiljenje bi morali imeti s podjarmljenimi narodi. — Kako da je s Turki in njih omiko, razvidimo iz stanja držav, katere so bile pod njih oblastjo in sedaj niso več. Bolgarija je komaj najst let prosta turškega vladarstva in že je toliko napredovala, da sklepa Avstrija z njo trgovinsko pogodbo. Če bi bila še turška, bi o tem ne bilo misliti. Kako se vzdiguje Črnagora, Srbija, Tesalija i. d. Poglejmo pa na drugi strani Mezopotanijo. Nekdaj najrodovitnejša dežela v Aziji, je sedaj tako zanemarjena, da niti stroškov uprave ne vrne — in ta je sedaj pod turško oblastjo. Ne bo se vzdignil vzhod Evrope in ne zgine ta neprijetni duh na vzhodu, dokler se ne izžene iz Evrope najhujši nasprotnik vsega napredka. — Kriva svoje nesreče je tudi Grška sama. Jako nepremišljeno je bilo od nje, brez vsake gotove pomoči začeti boj proti državi, katera postavi na bojno polje lahko velikojakov skoraj, kakor ima ona sama prebivalcev. Samo zanašanje na pravično stvar ne pomaga, kakor smo ravno videli. Sreča junaška tudi ne. Sedanji Grki niso potomci onih Helencev, kateri so se z desetkrat manjšo močjo v bran postavili Perzom in jih tudi zmagali. — Ljudstvo je bilo res navdušeno, a kaj jim pomaga vse navdušenje, ako ni voditeljev. In teh Grki niso imeli. Čudil se je svet, ko je čul, kako vodstvo da imajo. Kako lahko bi se bila rešila vojska pri Volo, pri Larisi. Seveda ko so take postojanke padle, se jim ni bilo več mogoče vzdržati. Razven slabega vodstva imeli so Grki tudi jako pomanjkljivo orožje in zalaganje z municijo, jako slaba je tudi njih mornarica. Pomisliti so vendar morali Grki, da se jim bode nekaj časa samim boriti proti Turkom, čeprav so računili na pomoč, so morali vedeti tudi, da pomoč ne pride precej, posebno od oddaljene Anglije ne, od katere so največ upali.

Sedaj je tedaj odločeno in vrše se mirovna pogajanja. Tudi ta so značilna za Turke. Oni zahtevajo; da jim plačajo Grki stroške, katere so imeli pri vojski in škodo, katero so napravili Grki v turških mestih. Oni cenijo to škodo na 6 do 7 milijonov turških funtov, to je v našem denarju 60—70 milijonov goldinarjev. Za te denarje li morala Grška zastaviti celo Tesalijo, iz katere bi potem Turki leto za letom denar dobivali. Turčija bi pa na račun te zastave mogla vzeti kje drugod posojilo 60—70 milijonov. Že to je ogromna svota, in če se pomisli, kako malo časa je ta vojna trajala precej uvidi, kako da je že sama ta zahteva krivična. Turki so pač cenili po svoje! A to jim še ni zadosti; kar že s tem ne oškodujejo Grško, hočejo jo še ponižati in sramotiti. Brezsravno zahtevajo od njih, da jim izroči vse vojno ladijevje. Zmerni so pač Turčini? Čudno, da še trgovinskih ladij ne zahtevajo, tako, da bi potem Grki morali še lakote poginiti. Tretja zahteva je, da se vpravljajo mejne razmere v Tesaliji. Vsak si pač lahko naprej misli, kako da se bodo te razmere vredile — Grki se bodejo morali umakniti Turkom za nekaj kilometrov. Res je sicer, da je nujno potrebno, da se meja vredi, a to naj se zgodi na podlagi pravice.

To so torej pogoji. Osvetiti moramo še nekoliko pod kakimi okolnostimi se gode ta pogajanja. Sicer je navada, da nastopi za časa mirovnih pogajanj premirje, to se pravi, bojevanje se mora od obeh stranij ustaviti za čas. Turški višji zapovednik je pa dobil od sultana povelje, naj gre kolikor mogoče proti jugu in naj dobi v svojo oblast kolikor mogoče sveta za slučaj, da se sklene mir. Seveda več kot dobi v roke grškega sveta, toliko predrznejše pogoje bodo lahko stavili. Tu se tudi vidi njih samogoltnost. To povelje je sultan poslal na pritisk Mladoturkov. Ti so sedaj odločilna stranka v Turčiji in so prave zveri v človeških postavah. Ne razločujejo se v ničemur od nekdanjih janičarjev. Njih slast je videti, kako teče krščanska kri, in mi upamo, da se jim ne posreči več daleč priti proti jugu. Kajti dalj kot se proti sredini Grške pomičejo in dalj kot navzdol prodirajo, toliko bolj se oddaljujejo od svojih zvez na severni obali. To jim bo toliko težje, ker je turški train jako pomanjkljiv in slab. Prevažanje živil od železnice Solun, Monastir do Farzale traja namreč celih 14 dni. Ta okolnost jih bode najbrže nekoliko zadržala.

Sicer pa upamo, da bodo velesile vsaj sedaj storile svojo dolžnost. Če že prej niso mogle odobravati nepremišljenega koraka Grkom, naj vsaj sedaj posredujejo, da pride do pravičnega miru. Toliko se govori o posredovanju, v resnici se pa ne stori nič. Vprašamo velesile: Ali je to pravično, da se za časa mirovnih pogajanj postopa tako proti onemu, ki se je udal, kakor postopajo sedaj Turki proti Grkom? Najprej premirje, potem pogajanja! Tudi glede zahtev od strani Turkov se morajo velesile zavzeti Grške, katera ima že itak mnogo trpeti, če bi plačala ogromno odškodnino. Na Grškem že itak

toda kaj takega kaznivega ne bi se predrznil, niti upal storiti. Pojasni mu vendar ti, milostivi kralj, sem li govoril resnico ali ne?”

Einzinger je pri teh besedah prav ostro, skoraj pretižno pogledal Ladislava, in če tudi je bilo temu težko izreči potrdilo, ker je bilo na tak način prisiljeno — neodločni, mehki mladenič se vendar ni upal protiviti, in rahlim a vendar dovolj razločnim glasom spregovoril: „Einzinger je govoril, kakor sem mu bil zaukazal“.

Kako sem prišel iz sobe, o tem se ne morem spominjati, ne vem ničesar.

Na dvorišču sem našel nekaj istih, ki so mi bili za moje sreče prijazni in udani; razodel sem jim, kar se je dogodilo, in pozival sem jih, da mi naj pomagajo. Pri teh besedah so kar skomizgovali usmiljenja vredni smotlake! Odhitel sem ves razburjen same jeze. Pred gradom se je trlo sto in sto zanikarnežev. Ko so me zapazili, zagnali so divji krik in vik; slišal sem več pretižnih klicev, a ob enem me je pozdravljala s kamenjem divja drubal, katero je bil nahujskal in našantal zoper mene Einzinger. Spodbodel sem svojega konja, da je letel po bliskovo;

daleč in dolgo me je še spremljala množica ljudij ter je vpila in metala kamenje ná me, ki je padalo na gosto, kakor toča; dasi nekoliko ranjen, vendar sem še srečno odnesel pete in precej zdravo kožo do mesta.

Nisem vtegnil, da bi bil ukazal svojim ljudem, pripraviti se na odhod. Ravno pomišljeval, kako bi se dalo zamujeno popraviti, zapazil sem v daljini trumo, ki sem si jo ravno želel: ko sem bil v gradu, ugnali so jo Einzingerjevi pomagači v kozji rog ter jo zapodili v — beg. — Bilo je to žalostno jahanje, ki smo ga končali danes v jutro; kajti mesto slave želi smo le sramoto, grenko, nepričakovano sramoto! Zgubivši tako rekoč ravnotežje v visočini, ki sem jo s težka dosegel, in zgubivši nekdanjo veljavo, bil sem torej v zasmeh onim, ki so še pred malo tedni trepetali pred menoj. Pa v svojih prsih imam neko slutnjo, da se bo še prikazala in zasvetila zvezda sreče na nebu mojega življenja.“

* * *

Grof Ulrik je zgotovil svojo pripoved. Vstal je, da bi zopet pomeril dvorano svojimi dolgimi

koraki. Stari grof in gospé so sedeli mirno ter so razmišljajoče in otožno zasledovali z očmi razburjenega moža. Torej je pričel starec govoriti: „O tvoji končni zmagi, moj Ulrik, niti ne dvomim. Morda je več ne doživim — moji dnevi so šteti, čutim, kako mi z vsakim novim tednom pojemajo moči — toda ona bo in mora biti tvoja! Kralj te ljubi iz vsega srca, tudi danes še. Ne bode več dolgo, ko bode vzbudilo neutешljivo hrepenenje po tebi tista tesna odvisnost od človeka, kojega zmožnosti se niti meriti ne dajo s tvojo duhovitostjo. Vem, da s tem še ni vse pri konci. Pa dogoditi bi se moralo pravo čudo, če bi bilo avstrijsko visoko plemstvo trajno na strani takega moža, ki nima nobenega pravega pradedu niti prednika, — katerega imenuje vsak skrivaj novega povzdignenca, novinca v časti, kojemu se kaže visoka gospoda samo navidezno prijazno, med tem ko visoko ceni veljavo in odličnost Celjanovo. Za tebe še pridejo pravi časi moj sin. Vendar pa moramo vsak dan uporabiti dobro. Z vso pozornostjo moramo zasledovati dogodiljaje na Dunaji; stara prijateljstva moramo vtrjevati in nova pridobivati in

